

The main directions of the problem resolution of the communicative culture forming of the future specialist as an important component of its professional skill are determined.

Keywords: communicative culture, formation of communicative culture of the future expert, specifics of formation the communicative culture of future engineers, pedagogical peculiarities.

УДК 378.4.091.2

Оксана Дурманенко –
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки (м. Луцьк)

Виховна робота у ВНЗ як чинник формування особистості майбутнього фахівця

У статті подається сутність, структура, функції та етапи організації виховної роботи у вищому навчальному закладі як одного із важливих чинників формування особистості майбутнього фахівця; конкретизовано мету та завдання виховної роботи у вищому навчальному закладі; проаналізовано управлінський аспект в організації виховної роботи.

Ключові слова: особистість, майбутній фахівець, виховна робота, завдання виховної роботи; вищий навчальний заклад.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасне українське суспільство одним із пріоритетних завдань вищої школи визначає створення сприятливого навчально-виховного середовища, яке б забезпечувало формування особистості майбутнього фахівця з притаманними йому такими якостями, як-от: високий професіоналізм, діловитість, громадська активність, мобільність, почуття відповідальності, самостійність у прийнятті рішень, прагнення й здатність до самоосвіти та самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо. Успішне вирішення окреслених завдань можливе за умови конструктивно організованої виховної роботи у вищих навчальних закладах, продуманого вибору форм, методів її реалізації.

Про необхідність упровадження принципово нових підходів до організації виховної роботи у середовищі студентської молоді, яка у найближчому майбутньому складе серцевину інтелігенції, наголошується у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», в Концепції національного виховання студентської молоді та ін.

У зв'язку з реформуванням вищої школи та інтеграцією вищої освіти в Європейське співтовариство, основна ідея виховної роботи у вищому навчальному закладі полягає у вихованні майбутнього спеціаліста не тільки громадянином своєї країни, а й «громадянином світу». Саме тому вищим навчальним закладам необхідно реалізовувати зміст виховної роботи у відповідності до таких ключових ліній, як: ціннісне ставлення до себе; ціннісне ставлення до сім'ї, родини, людей; ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави; ціннісне ставлення до праці; ціннісне ставлення до природи; ціннісне ставлення до культури й мистецтва [6]. Все це однозначно й переконливо доводить, що проблема формування особистості майбутнього фахівця є надзвичайно актуальною й нелегкою і вимагає конструктивного її вирішення.

Аналіз досліджень проблеми. Питання організації виховної роботи зі студентами у вищому навчальному закладі є одним із важливих у педагогічній теорії та практичній діяльності.

Сутність, зміст і особливості виховної роботи вищого навчального закладу розкриваються у дослідженнях Л. Байкової, О. Божко, Л. Белової, О. Білик, О. Безкоровайної, О. Гречаник, Л. Зуєвої, В. Караківського, О. Кондратюк, Л. Москальової, Д. Пашенка, С. Полякова, Г. Троцько, М. Удовенко та ін. Так, М. Фіцула зауважує, що виховання у вищих навчальних закладах здійснюється у процесі навчання та в позааудиторний час, тобто у процесі виховання. На думку вченого, процес виховання – це система заходів, спрямованих на формування всебічно й гармонійно розвиненої особистості [12].

На думку І. Бега, З. Бондаренко, Н. Волкової, В. Тименко, Н. Якси виховний процес окрім використання різноманітних методів, прийомів, засобів виховання передбачає постійне виявлення результатів виховних впливів, корекції змісту й методики організації виховної роботи.

У свою чергу, В. Гузаіров зазначає, що особливості організації виховного процесу у вищому навчальному закладі зумовлені вимогами до сучасного фахівця, розробленими ЮНЕСКО [5], а саме: стійке, усвідомлене і позитивне ставлення до обраної сфери діяльності, професії, прагнення до постійного особистісного і професійного вдосконалення і розвитку свого інтелектуального потенціалу; висока професійна компетентність, оволодіння всією сукупністю фундаментальних і спеціальних знань і практичних навичок; володіння методами моделювання, прогнозування та проектування, а також методами досліджень, необхідними для створення нових інтелектуальних цінностей і матеріальної продукції; розвинена здатність творчого підходу до вирішення професійних завдань, вміння орієнтуватися в нестандартних ситуаціях, аналізувати проблеми, самостійно розробляти та реалізувати план необхідних дій; розуміння тенденцій та основних напрямів розвитку техніки і технології, науково-технічного процесу загалом, його вплив на навколишнє середовище, життєдіяльність людини і суспільства; висока комунікативна готовність до роботи в професійній та соціальній сфері; усвідомлена особиста громадянська і професійна відповідальність за результати своєї діяльності; цілісність світогляду, орієнтація на здоровий спосіб життя особистості фахівця як представника інтелігенції соціально-професійної групи [5].

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави для твердження, що проблема особистісного становлення майбутнього фахівця та роль виховного процесу у вищій школі певною мірою досліджена. Однак, **метою** нашої статті є розкриття виховної роботи у ВНЗ як чинника формування особистості майбутнього фахівця, що, на нашу думку, є недостатньо вивченим і задля чого нами вирішені такі *завдання*: 1) розкрито сутність поняття «виховна робота»; 2) проаналізовано структуру виховної роботи та її етапи; 3) визначено функції виховної роботи та окреслено управлінський аспект в організації виховної роботи.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Виховна робота як важливий компонент виховного процесу у вищому навчальному закладі спрямовується на формування особистості студента, розвиток його потенційних можливостей, креативності, здатності до самовдосконалення шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності студентів, їх вільного часу, задоволення навчально-пізнавальних, пошуково-дослідницьких і культурних потреб. Обов'язковою вимогою при цьому є скоординована взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що виховна робота визначається по-різному:

1) як система виховних заходів, яка є обов'язковим компонентом навчально-виховного процесу і реалізується задля створення умов для професійного, інтелектуального та морально-духовного становлення студентів, їхньої самореалізації (Р. Абдулов [1]);

2) організація різних видів діяльності (пізнавальної, трудової, естетичної, спортивної тощо); процес організації масових і групових форм роботи; система виховних заходів (Л. Белова) [3];

3) особистісно-орієнтована суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників педагогічного процесу, мета і міра ефективності якої визначаються особистісним і професійним зростанням майбутнього фахівця, його громадянською позицією (І. Соколова [11]);

4) цілеспрямована діяльність, орієнтована на створення позитивно виховного середовища та організацію спільної життєдіяльності вихователів і вихованців, спрямовану на формування ціннісних орієнтацій, творчий розвиток особистості (Н. Якса) [14].

У ході дослідження нами встановлено, що виховна робота у вищому навчальному закладі має бути реалізована на таких рівнях: соціетарному (суспільному, охоплює вплив на особистість з боку всього суспільства), інституалізованому (адміністративному, на якому

виховання здійснюється у межах певного навчально-виховного закладу), інтерперсональному (педагогічному, який характеризується способами індивідуального чи групового виховного впливу на студентів), інтраперсональному (самоуправлінському, на якому здійснюється самовиховання особистості) [8].

На нашу думку, найбільший педагогічний ефект можна отримати за умови узгодженості впливів на всіх визначених вище рівнях[9], що схематично подається нами на рис. 1.

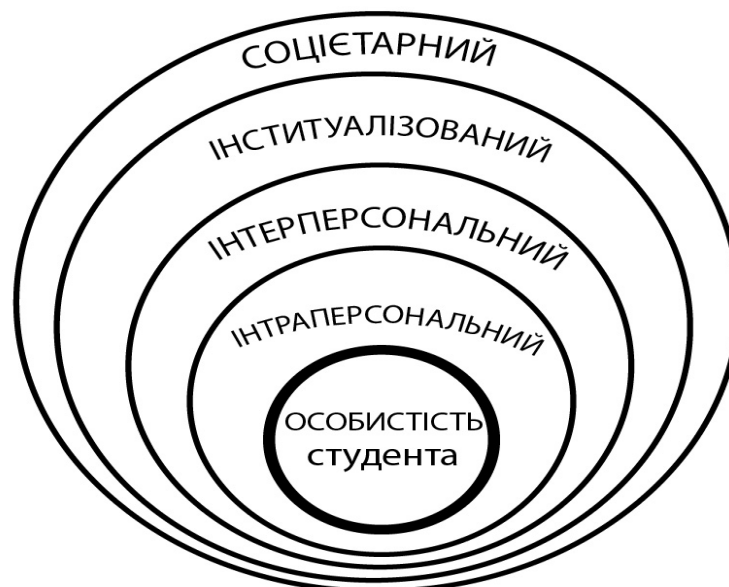

Рис. 1. Рівні реалізації виховної роботи у ВНЗ

Аналіз праць різних учених дає можливість зробити висновок про те, що системність є одним із найважливіших принципів в організації виховної роботи у вищій школі. Так, розвиваючи цю думку, Л. Новікова зазначає, що виховна робота є системою, яка включає:

- цілі, виражені у вихідній концепції;
- діяльність, що забезпечує досягнення цільових орієнтирів;
- суб'єктів діяльності, що її організують й беруть участь у ній;
- народжені в діяльності та спілкуванні відношення, що інтегрують суб'єктів у деяку спільність;
- середовище системи, освоєне суб'єктом;
- керування, що забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему і розвиток цієї системи [10].

Трансформуючи ідеї А. Денисенко [7] щодо структури виховної роботи, можемо стверджувати, що виховна робота у ВНЗ передбачає наявність таких складових компонентів: мети (цілевизначення); завдань, змісту, методів, засобів, форм, принципів, які взаємозв'язані між собою і взаємозумовлені; суб'єктів із різними типами відносин між ними; середовище, створене суб'єктами; управління, що забезпечує інтеграцію всіх компонентів організації в цілісність.

Ми виходимо з того, що стратегічною метою виховної роботи в сучасному вищому навчальному закладі є підготовка професійно й культурно орієнтованої особистості, що вирізняється здатністю до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості, усвідомленням необхідності навчання та самовдосконалення протягом усього життя. Її домінантою є національний характер як основа самовизначення українського народу й особистості українця.

У свою чергу, метою виховання студентів у вищому навчальному закладі З. Бондаренко вважає підготовку їх до використання рольового репертуару, який необхідно для життя у суспільстві (професійний і особистісний аспекти). Авторка зазначає, що для цілеспрямованого формування особистості майбутнього фахівця, його підготовки до виконання професійних функцій створюється програма виховання студентів на період

навчання [2]. Продовжуючи цю думку, М. Фіцула [12] таку програму виховання визначає як короткий опис основних положень і цілей діяльності вищого навчального закладу щодо виховання студентів упродовж усього періоду їхнього навчання. У контексті останнього Н. Волкова [4] програму виховання розглядає як формально або неформально обґрунтований і технологічно забезпечений алгоритм досягнення поставленої мети, де принциповою позицією в її побудові є надання учасникам програми реального вибору різних позицій (участі або неучасті у програмі, окремих блоків програм, форми участі тощо) [4, с. 98]. Така програма ґрунтується на меті виховання і відображає якості, які необхідно сформувати у майбутніх спеціалістів, визначені завдання та зміст, що мають бути реалізовані для її досягнення.

Таким чином, з аналізу психолого-педагогічної літератури логічно слідує, що мета виховання має:

- 1) конкретизуватися відповідно потребам та умовам сучасного стану соціального розвитку України;
- 2) бути єдиною для всіх ланок і ступенів системи виховання;
- 3) у конкретизованому вигляді бути критерієм ефективності виховання на кожному з вікових етапів саморозвитку індивіда.

Враховуючи зазначене вище, В. Гузаіров [5] стверджує, що сучасний підхід до виховної роботи спрямований на формування у молоді лідерських якостей, серед яких: формування нового погляду на майбутнє; прийняття полікультурних цінностей; ініціювання і здійснення змін, які стають необхідністю, безконфліктне звільнення від негативного вантажу минулого (зберігаючи при цьому спадкоємність); розподіл влади (повноважень) або розподіл відповідальності між членами групи, колективу; здатність передбачення нового; виступати джерелом і генератором ідей, а також володіти умінням моделювати способи їх втілення. Оперування такими якостями забезпечує майбутньому фахівцю широкі перспективи в особистісному розвитку. З огляду на це, на думку вченого, лідер у процесі виховання має досягти наступних основних цілей: 1) домогтися хороших результатів у навчанні, 2) вибудувати персональну кар'єрну траєкторію, 3) сформувати почуття громадянської відповідальності та служіння спільноті; 4) розвинути позитивну самооцінку.

Оскільки мета реалізується шляхом вирішення певних конкретних завдань, то серед завдань виховної роботи у вищих навчальних закладах нами визначено:

- виховання майбутніх фахівців авторитетними, високоосвіченими людьми, носіями високої загальної, світоглядної, політичної, професійної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, емоційної, фізичної, екологічної культури;
- створення необхідних умов для вільного розвитку студента, його мислення і загальної культури шляхом залучення до різноманітних видів творчої діяльності (науково-дослідної, технічної, культурно-просвітницької, громадської, оздоровчо-спортивної, правоохоронної та ін.);
- збагачення естетичного досвіду студентів завдяки участі у відродженні забутих та створенні нових національно-культурних традицій регіону, міста, вищого навчального закладу, розвиток художніх здібностей студентів;
- формування «Я» - концепції людини-творця на основі самоосвіти, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, моральної самозавершеності;
- пропаганда здорового способу життя, запобігання вживанню студентами алкоголю, наркотиків, викоринення шкідливих звичок.

Розкриваючи етапи виховної роботи у ВНЗ, ми за основу взяли ідеї О. Дубасенюк, яка визначила наступні етапи виховної діяльності: діагностичний, проектувально-цільовий, організаційний, стимулювально-спонукальний, контрольно-оцінювальний [8].

Змістове наповнення виховної роботи у вищих навчальних закладах відображається в провідних напрямках виховання: формування світоглядної культури майбутнього фахівця, його системи цінностей; естетичне, етичне, громадянське, патріотичне, трудове, фізичне та екологічне виховання та ін.

В умовах інтеграції вищої освіти в Європейське співтовариство, у виховній роботі зі студентами має надаватися перевага новим підходам до її організації. Це пов'язано, перш за все, з формуванням нової моделі майбутнього спеціаліста, здатного швидко пристосовуватися до змінних ситуацій, творчо мислячого професіонала, активного, самостійного, з широким спектром сучасних знань і умінь, здатного до постійного самовдосконалення. Тому діяльність усіх інтегрованих суб'єктів виховної роботи: студентів, органів студентського самоврядування, заступників деканів, кураторів спрямовується на пошук нових педагогічних технологій, методів (інтерактивних та традиційних) і форм (індивідуальних, групових та масових), а також на визнання пріоритету самовиховання студентів, індивідуальної діяльності, спрямованої на розвиток особистісного потенціалу.

Успіх будь-якої організації, в тому числі й виховної роботи, значним чином залежить від якості управління нею. А результативність управління, в свою чергу, залежить від реалізації концептуальних основ керівництва. Уміння точно і діагностично правильно визначити мету і завдання, глибоко усвідомити їх, оцінити обставини, в яких буде проводитись робота, обрати найбільш доцільну структуру, зміст, форми і методи, науково та обґрунтовано спланувати роботу і на високому рівні її реалізувати – це ті найважливіші вимоги, які ставляться перед керівником вищого навчального закладу. Управління системою виховної роботи у вищому навчальному закладі, як зауважує І. Соколова, – є складним, циклічним, цілеспрямованим процесом, у ході якого суб'єкти виховної роботи виконують низку управлінських операційних функцій, як-от: планування, організації, координування, аналізу, контролю, оцінювання, коригування, прогнозування, що сприяє конкретизації цілей виховання на рівні академічної групи, факультету, університету; урізноманітненню напрямів виховної роботи колективу викладачів і студентів; застосуванню нових форм і методів виховної роботи, інноваційних технологій; формуванню творчості та активності педагогічного та студентського колективів [11].

Вивчення наукових праць І. Іванова, В. Караковського, Л. Новікової, Н. Селіванової та інших учених свідчить, що у сучасній виховній роботі вищого навчального закладу реалізуються наступні функції: інтегрувальна, регулювальна та розвивальна. Перша з них забезпечує процес інтеграції роз'єднаних, неузгоджених виховних впливів усіх суб'єктів виховання та управління системою. Функція регулювання спрямована на узгодження управлінських дій суб'єктів для ефективної організації виховної роботи. Розвивальна функція забезпечує динамічний поступовий розвиток та вдосконалення системи виховної роботи у вищому навчальному закладі [11].

Психолого-педагогічні дослідження (А. Рябченко, Г. Сорока, В. Черкашенко) засвідчують про наявність деяких нових функцій виховних систем – функцій захисту, корекції, компенсації-реабілітації. Так, наприклад, Н. Щуркова [13] виокремлює однією із функцій виховної діяльності – педагогічну підтримку особистості як увагу до її здатності розв'язувати особисті проблеми та сприяння активному напруженню фізичних і духовних сил у цей момент.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Нагальною потребою сучасної вищої освіти є необхідність забезпечення сприятливих умов для особистісного становлення, розвитку та самовдосконалення кожного студента, майбутнього фахівця, врахування індивідуальних запитів та інтересів, стимулювання внутрішньої потреби до формування не лише професіоналізму, але й системи цінностей та духовного світу особистості молодої людини. Демократичні перетворення в сучасному суспільстві зумовлюють переосмислення призначення, а отже, змісту й у цілому концептуальних підходів до організації виховної роботи у вищому навчальному закладі саме як чинника особистісного й професійного становлення студентської молоді.

Подальшого наукового дослідження потребує пошук нових змісту, форм і методів роботи кураторського складу, органів студентського самоврядування, активної партнерської взаємодії студентів і викладачів; а також дослідження якості й результативності виховної роботи у вищій школі.

Джерела та література

13. Абдулов Р. М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності : дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Абдулов Р. М. ; Криворізький держ. пед. ун-т. – Кривий ріг, 2004. – 22 с. – С. 5-10.
14. Бондаренко З. П. Особливості виховної роботи зі студентами / З. П. Бондаренко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Вип. 14, кн. 2. – С. 448.
15. Белова Л. О. Проблеми та завдання розвитку виховної системи ВНЗ / Л. О. Белова // Мультиверсум. Філософський альманах. – Київ, 2005. – № 46. – С. 34-41.
16. Волкова Н. П. Організаційні форми виховної роботи: позакласна виховна робота; колективні творчі справи; колективне планування виховної роботи; позашкільні заклади в системі освіти і виховання / Н. П. Волкова // Педагогіка : посібник / Н. П. Волкова. – Київ, 2001. – С. 165-180.
17. Гузаиров В. Ш. Особенности организации культурно-воспитательного процесса в техническом вузе : автореф. дис. ... канд. социол. наук : 22.00.08 / Гузаиров Владислав Шамилевич ; [Белгор. гос. технол. ун-т им. В. Г. Шухова]. – Москва, 2001. – 22 с.
18. Деякі питання організації виховної роботи : лист МОН молодьспорту України № 1/9-595 від 23.08.12 // Директор школи. – 2012. – № 22. – С. 44.
19. Денисенко А. О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Денисенко Анжела Олегівна ; Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2008. – 220 с.
20. Дубасенюк О. А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога / О. А. Дубасенюк // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 4. – С. 91.
21. Дурманенко О. Л. Виховна робота в університеті як чинник становлення особистості майбутнього фахівця / О. Л. Дурманенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки / Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 8. – С. 59-62.
22. Новикова Л. И. Воспитание как педагогическая категория / Л. И. Новикова. – Москва, 2000. – С. 13.
23. Соколова І. В. Характеристика системи виховної роботи у сучасному вищому закладі освіти / І. В. Соколова // Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект : монографія / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 1999. – С. 299-331.
24. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2006. – 352 с.
25. Щуркова Н. Е. Прикладная педагогика воспитания : учеб. пособие / Н. Е. Щуркова. – Санкт-Петербург : Питер, 2005. – 366 с.
26. Якса Н. В. Основы педагогических знаний : навч. посіб. / Н. В. Якса. – Київ : Знання, 2007. – 358 с.

References

1. Abdulov R. N. Organization extracurricular educational work with students of higher educational institutions of private ownership: Thesis ... candidate. ped. Sciences: 13.00.07 / Abdulov R. N.; Kryvyi Rih. ped. univ. - Kryvyi Rih, 2004. - 22 c. - C. 5-10.
2. Bondarenko Z. Features of educational work with students / Z.P. Bondarenko // Theoretical and methodological problems of education of children and youth: Coll. Science. pr. - Kamenetz-Podolsk, 2010. - Vol. 14 Vol. 2. - P. 448.
3. Belova L. O. Issues and objectives of the educational system of high school / L. O. Belova // Multiversum. Philosopher's Almanac. - Kyiv, 2005. - № 46. - P. 34-41.
4. Volkova N. organizational forms of educational work, extracurricular educational work; collective creative affairs; collective planning educational work; Extracurricular institutions in education and training / N. Volkova // Pedagogy: manual / N. Volkov. - Kyiv, 2001. - P. 165-180.

5. Huzayrov Charles V. Features organization of cultural vospytatelnoho in the process of technical vuze: Author. Dis. ... Candidate. Sotsiologicheskie. Sciences: 22.00.08 / Huzayrov Vladislav Shamylevych; [Belhor. state. techn. University of them. Shukhov]. - Moscow, 2001. - 22 с.
6. Some questions of educational work: Ukraine MON molodsporu letter number 1 / 9-595 8.23.12 // Director of the school. - 2012. - № 22. - P. 44.
7. Denisenko A. On Monitoring the educational system of higher educational institutions: Dis. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.01 / Angela O. Denisenko; Kharkiv. nat. ped. University of GSSkovoroda name. - Kharkiv, 2008. - 220 p.
8. Dubasenyuk A. A. Concept of the theory of vocational educational teacher / A. A. Dubasenyuk // Pedagogy and Psychology. - 1999. - № 4. - P. 91.
9. Durmanenko O.L. Educational work at the university as a factor of personality of future professional / O. L. Durmanenko // Scientific herald of Volyn National University of Lesya Ukrainian / Wolin. nat. University of Lesya Ukrainian. - Lutsk, 2012. № 8. - P. 59-62.
10. Novikova L. I. As of education pedahohycheskaya Category / LI Novikova. - Moscow, 2000. - S. 13.
11. Sokolov I. V. characteristics of educational work in modern higher educational establishment / I. Sokolov // Modern High School: psycho-pedagogical aspect: monograph / Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Pedagogy and psychology professor. Education APN Ukraine. - Kyiv, 1999. - P. 299-331.
12. Fitsula M. Pedagogy of higher education: teach. guidances. / M. Fitsula. - Kyiv: Akademvydav, 2006. - 352 p.
13. Schurkova N. E. Applied pedagogy of education: Textbook. posobye / N. E. Schurkova. - St. Petersburg: Peter, 2005. - 366 p.
14. Yaksa N. V. Basics of pedagogical knowledge, teach. guidances. / N. V. Yaksa. - Kyiv: Knowledge, 2007. - 358 p.

Дурманенко О. Воспитательная работа в вузе как фактор формирования личности будущего специалиста. В статье раскрывается сущность, структура, функции и этапы организации воспитательной работы в высшем учебном заведении как одного из важных факторов формирования личности будущего специалиста; конкретизированы цели и охарактеризованы ведущие задачи воспитательной работы в высшем учебном заведении; проанализирован управленческий аспект в организации воспитательной работы и раскрыта роль педагога в обеспечении субъект-субъектного взаимодействия преподавателей и студентов в высшей школе.

Ключевые слова: личность, будущий специалист, воспитательная работа, задача воспитательной работы; высшее учебное заведение.

Durmanenko O. Extracurricular activity in higher school as a factor of forming future specialist personallity. The article deals with the concept of essence, the structure, functions and stages of extracurricular activities in higher school as one of the important factors of forming future specialist personality. The aim is specified and the main tasks of extracurricular activities in higher schools are analyzed. The administrative aspect of extracurricular activities and the role of the teacher in providing subject-subject interaction between teachers and students in higher school are revealed.

Keywords: personality, the future specialist, extracurricular activity, the tasks of extracurricular activities; Higher school.

УДК 378.4.212: 752

Віра Зірка –
Університет ім. Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

Науковий дискурс: навчання аспірантів створенню якісного наукового тексту

Статтю призначено питанню навчання аспірантів та науковців створення анотації, резюме, реферату як вимог складання іспитів з англійської мови, та формування наукового тексту, якій виступає способом подання результатів наукового дослідження. Проблеми написання розділів дисертаційного дослідження аспірантами окреслює його базові компетенції.